

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента, професора кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування, Кучая Олександра Володимировича на дисертаційне дослідження Шуляка Андрія Сергійовича «Формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності», представленого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки

Складні суспільно-політичні процеси, зумовлені інтеграцією в світовий економічний, науковий, освітній простір, призвели до істотних змін в організації освітнього процесу. Сучасність вимагає суттєвого оновлення якості підготовки студентів закладів вищої освіти з огляду на інноваційні процеси у національній системі освіти, що зумовлені об'єктивними суспільними економічними та політичними процесами.

Кардинальні зміни у вітчизняній системі освіти, які відбуваються в результаті її реформування, ставлять пріоритетом не лише забезпечення стійкого розвитку вищої школи як соціального інституту, що дає професійну освіту, але й актуалізують високі вимоги до професійної готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності. Сьогодні в освіті переносяться акценти із набування готових знань, умінь і навичок на формування у фахівців ключових компетентностей для життя, компетентностей в усіх науках і технологіях, іншомовної, екологічної, інформаційно-цифрової компетентностей та ін. Саме тому з позицій сьогодення набувають особливої уваги проблеми переосмислення і вдосконалення процесу формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності. Важливу роль у цьому процесі відіграють заклади вищої освіти.

Актуальність теми дисертації підсилюється й виявленими протиріччями між: потребою сучасної системи освіти в підготовці майбутніх учителів інформатики, готових до використання WEB-ресурсів у професійній діяльності, і відсутністю цілеспрямованого формування цієї готовності в інформаційно-комунікаційному освітньому середовищі закладу вищої освіти; освітнім потенціалом закладу вищої освіти з формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання WEB-ресурсів у професійній діяльності і неефективною реалізацією наявних можливостей у процесі їх професійної підготовки; необхідністю формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання WEB-ресурсів у професійній діяльності в умовах інформатизації та

віртуалізації освіти і недостатнім рівнем розробленості навчально-методичного забезпечення цього процесу; зростанням інформаційних потреб учнів і недостатнім рівнем готовності майбутніх учителів використовувати весь арсенал WEB-ресурсів у професійній діяльності.

З цієї позиції дослідження Шуляка Андрія Сергійовича «Формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності» не викликає сумнівів і вказує на його важливість і своєчасність.

Тема дисертаційного дослідження відповідає науковому напряму кафедри інформатики і інформаційно-комунікаційних технологій Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Науково-методична система інформатизації навчального процесу освітніх закладів» (номер державної реєстрації № 0111U007537). Тему затверджено вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 4 від 28.11.2017).

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Проаналізовано ступінь розробленості проблеми формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх Web-ресурсів у професійній діяльності, розкрити термінологічний апарат дослідження.

Визначено компоненти, показники та рівні готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх Web-ресурсів у професійній діяльності.

Здійснено діагностику готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності.

Розроблено й апробовано модель формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності.

Обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності.

3. Нові факти, одержані здобувачем

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності (стимулювання мотивації здобувачів вищої освіти до використання освітніх WEB-ресурсів на основі застосування інноваційних форм, активних методів навчання, інформаційних технологій в інформаційно-комунікаційному освітньому середовищі; активізація пізнавальної діяльності через посилення інформатизації змісту їх підготовки; набуття досвіду використання освітніх WEB-ресурсів в умовах майбутньої професійної діяльності); розроблено модель формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності, що містить такі блоки: методологічно-цільовий

(мета, підходи, принципи), організаційно-інструментальний (етапи, зміст, форми, методи, засоби, технології), оцінно-результативний (діагностичний інструментарій, компоненти та їх показники, рівні, результат).

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується застосуванням у ході її виконання методології, адекватної меті і завданням, специфіці об'єкта і предмета, застосуванням необхідного комплексу методів дослідження, коректною кількісною обробкою та якісним аналізом, а також практичним упровадженням дослідницьких результатів.

Сформована автором джерельна база характеризується різноманітністю та достатньою повнотою (320 найменувань, із них 48 – іноземною мовою), 12 додатків на 95 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 360 сторінок, з них 215 сторінок – основний текст. Робота містить 10 рисунків, 46 таблиць.

Науковий апарат, як засвідчує аналіз дисертації, визначено коректно, він відповідає вимогам до дисертацій і є достатнім для розв'язання окреслених у роботі завдань.

Зміст анотацій поданий українською та англійською мовами. Він відображає зміст дисертації, висвітлює суттєві аспекти роботи.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується також апробацією результатів дослідження. Основні положення, висновки, рекомендації й результати дослідження обговорено на 10 науково-практичних конференціях різного рангу.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти модернізованого змісту підготовки майбутніх учителів інформатики з використанням освітніх WEB-ресурсів за рахунок включення додаткових дидактичних одиниць (визначених у структурі апаратного, програмного і методичного забезпечення) у три змістові блоки навчання (традиційні базові курси інформатики: «Методика навчання інформатики», «Інформатика та інформаційно-комунікаційні технології», «Основи комп'ютерних мереж та систем», «Архітектура комп'ютера та конфігурація комп'ютерних систем», «Основи комп'ютерної мікроелектроніки», «Методи обчислень», «Комп'ютерна графіка та мультимедіа»; курси за вибором: «Сучасні мережні технології», «Організація та адміністрування баз даних», спецсеминар «Інформаційна компетентність майбутнього вчителя інформатики» з дистанційною підтримкою), упровадженні майстер-класу «Діагностика, організація перевірки та оцінка результатів навчання інформатики», методичних семінарів та оновленого змісту виробничої практики, організація якої здійснювалася у формі самостійної роботи здобувачів над

індивідуальними завданнями з використанням освітніх WEB-ресурсів, активної мережевої взаємодії, відеоконференцзв'язку за допомогою платформи Google Meet, семінарів з підготовки уроків, інтерактивної дошки.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 79 від 24.11.2020), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 2116 від 19.11.2020), КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (довідка № 01-13/654 від 09.12.2020).

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Результати дослідження, матеріали публікацій, обґрунтовану термінологію та базу даних можуть застосовувати дослідники для здійснення подальших педагогічних досліджень, присвячених проблемам формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності. Одержані результати і висновки дослідження можуть бути використані у процесі модернізації системи педагогічної освіти України.

Матеріали дисертації, зокрема створене й апробоване діагностичне забезпечення, можуть бути використані для оцінки готовності майбутнього вчителя і шкільних учителів інформатики до роботи в комп'ютерному середовищі навчання; розроблена методика підготовки майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів може бути використана при підготовці вчителів різних спеціальностей, у безперервній професійній освіті та підвищенні кваліфікації вчителів інформатики.

Результати наукового пошуку стануть у нагоді магістрантам, аспірантам, докторантам під час підготовки й реалізації досліджень.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Привертає увагу методологічно виважений і ретельний підхід дисертанта до структурування змісту роботи.

Аналіз змісту дисертації Шуляка Андрія Сергійовича свідчить про його логічність та системність: окреслено її об'єкт, предмет і мету, чітко сформульовано дослідницькі завдання, відповідно до яких послідовно й логічно викладено зміст тексту дисертації, забезпечено належну відповідність висновків.

У *вступі* обґрунтовано актуальність та доцільність дослідження; вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання і методи дослідження; зазначено джерельну базу; окреслено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; висвітлено апробацію та впровадження результатів дослідження; зазначено особистий внесок здобувача та подано структуру й обсяг дисертаційної роботи.

У *першому розділі* проаналізовано ступінь розробленості проблеми формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності. Встановлено, що в основу

дослідження науковців покладено наукові й методичні аспекти вирішення проблем інформатизації освіти, розкрито психолого-педагогічні вимоги до майбутніх учителів інформатики, змісту їх підготовки, сучасні концепції інформаційно-освітнього середовища і методика використання освітніх ресурсів. Водночас проведений аналіз досліджень засвідчив, що вони стосувалися переважно підготовки здобувачів вищої освіти до використання технічних можливостей засобів ІКТ у навчальній діяльності в межах традиційної моделі навчання. Низка аспектів цієї підготовки, наприклад підготовка до застосування WEB-технологій, створення і використання освітніх WEB-ресурсів (OWP), готовність працювати з освітніми WEB-ресурсами, розміщеними на освітніх WEB-сайтах, розроблені не повною мірою.

На основі уточнення змісту категорій «інформаційно-комунікаційне освітнє середовище», «інформаційні технології», «веб-технології», «веб-ресурс», «електронний освітній ресурс», «цифровий освітній ресурс», «освітній WEB-ресурс», «підготовка», «професійна підготовка», «готовність», «готовність до діяльності» розкрито сутність ключових понять дослідження.

Виокремлено особливості та вимоги до використання освітніх WEB-ресурсів учителями інформатики у професійній діяльності.

У другому розділі визначено компоненти готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, операційно-практичний. До показників мотиваційно-ціннісного належать: усвідомлення значущості інформатизації освіти; пізнавальний інтерес до WEB-технологій, WEB-ресурсів, способів формування інформаційної культури учнів; стійкість переконань та потреби в необхідності використання WEB-ресурсів; інтерес і потреба у використанні засобів інформатизації, управління процесом застосування WEB-ресурсів у школі; наявність мотивів, інтересів, потреб і ціннісних орієнтацій на використання WEB-ресурсів у професійній діяльності; необхідні якості і властивості особистості; когнітивно-змістового: наявність необхідного обсягу і повноти загальнокультурних, загальнопрофесійних, професійних, спеціальних знань з WEB-технологій та WEB-ресурсів, способів використання WEB-ресурсів, рівень володіння теоретичними знаннями з інформатизації освіти і способами їх застосування; операційно-практичного: наявністю комплексу умінь, необхідних для успішного використання WEB-ресурсів у професійній діяльності (гностичні, проектувальні, конструктивні, операційні, організаційні, аналітичні, дослідницькі, інструментально-діяльнісні, технологічні, прогностичні, комунікативні, рефлексивні), наявністю здатностей до адекватної оцінки своєї діяльності, сформованістю рефлексивної позиції, позитивним самосприйняттям.

На основі співвідношення виокремлених компонентів та їх показників визначено три рівні готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності – низький,

середній, високий.

Здійснено діагностику готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів, яка засвідчила, що в межах фахових дисциплін і їх змісту забезпечується лише користувальницький аспект використання освітніх WEB-ресурсів, а також частково методичний і предметний контекст підготовки здобувачів вищої освіти з інформатизації освіти, використання аудіовізуальних та інтерактивних технологій навчання.

Результати констатувального експерименту показали низький рівень готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності. Розкрито причини цього процесу.

У *третьому розділі* розроблено та апробовано модель формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності містить такі блоки: методологічно-цільовий (мета, підходи, принципи), організаційно-інструментальний (етапи, зміст, форми, методи, засоби, технології), оцінно-результативний (діагностичний інструментарій, компоненти та їх показники, рівні, результат). Обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності. Ефективність педагогічних умов доведено результатами формувального експерименту.

Одержані дисертантом результати достатньо переконливо представлено у висновках до розділів та загальних висновках, які відповідають найважливішим положенням рецензованого дослідження та його завданням.

Визначено перспективні напрями подальших педагогічних розвідок.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Всі обґрунтовані вище позиції роботи дають підстави для високої позитивної оцінки дослідження Шуляка Андрія Сергійовича, проте воно не позбавлене деяких недоліків і побажань:

1. Дослідження виграло, як би автор посилив його компаративістський аспект. А саме при з'ясуванні окремих проблем теорії і практики підготовки вчителя доцільно було б вдаватися до порівняльних підходів, зокрема розглянути частково проблематику формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності.

2. Вважаємо, що в роботі слід було чіткіше виокремити труднощі у реалізації формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності.

3. Варто розширити апробацію дослідження.

4. Зважаючи на особливу актуальність віртуальних засобів навчання в сучасних невизначених умовах, пов'язаних з пандемією, доцільно було б адаптувати розроблені у процесі дослідження наробки до дистанційної форми навчання.

5. Більше уваги варто було приділити інтеграції існуючих моделей

підготовки фахівців та можливості їх взаємодій, хоча це побажання можна відноситися до подальших напрямів досліджень автора.

6. У тексті дисертації зустрічаються окремі орфографічні помилки та стилістичні недоліки.

Проте, зазначені зауваження мають дискусійний характер, торкаються окремих моментів дослідження, деякі можна розглядати як побажання, істотно не впливають на теоретичну, наукову і практичну значущість дисертаційної роботи.

9. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Основні результати дослідження висвітлено у 17 публікаціях автора (1 – у співавторстві), із них: 7 статей відображають основні наукові результати (2 – у зарубіжному фаховому виданні), 10 – апробаційного характеру

10. Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів».

На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота Шуляка Андрія Сергійовича «Формування готовності майбутніх учителів інформатики до використання освітніх WEB-ресурсів у професійній діяльності» є завершеним науковим дослідженням, виконаним автором самостійно на актуальну тему. У роботі отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливу наукову проблему. За змістом, обсягом, обґрунтованістю наукових положень, достовірністю, оформленням та повнотою викладу дисертаційне дослідження заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (zareestrovano в міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та пп. 9–18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її автор – Шуляк Андрій Сергійович – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

 О. В. Кучай

